

CANCELL:
MARTIS B:
. 1.7 17:.

oo Da

Q. D. B. V.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

DE

HEBRÆORUM VOCIS

יְהוָה

SIGNIFICATIONE.

QUAM

CONSENSU SUPERIORUM

IN ACADEMIA LIPSIENSI

MODESTE EXPONET

PRÆSES

M. ERN. GEORG. GOELITZIUS,

RUDOLST. SCHWARTZB.

RESPONDENS

NICOLAO NORTHIO, Liebringa-Schwartzb.

SS. THEOL. STUD.

AD D. III. DECEMBR. A. M.DCC. X.

IN AUDITORIO PHILOSOPHICO.

LIPSIÆ,

Literis BRANDENBURGERIANIS.

V I R O

*Magnifico Summe-Reverendo atque
Excellentissimo*

D O M I N O

**HENRICO PIP-
PINGIO,**

Doctori Theologo de Ecclesia Christi
Meritissimo

Sacrae Regiae Majestatis Poloniarum
ac Serenitatis Electoralis

Supremi Senatus Ecclesiastici Dresdensis

Consiliario & Assessori Sacrorumque in Aula
Antistiti Primario

Patrono ac Mæcenati suo æternum
devenerando

Hoc observantia sua Gratisimique animi monumentum

Humillima mente consecrat

P R A E S E S.

(c) Pf. CII. 13.
Methodus pro-
bationis specia-
lis, quæ est ipsa
tractatio.

de DEo posse dici durationem dubitet, illi opponimus ipsius DEi auctoritatem, qui per Davidem (c) de seipso dixit: Tu DEUS עוֹלָם לְעוֹלָם, vertunt *in ævum* i. e. per-
manens, duras duratione æterna. *Has notiones nostræ vocis ex locis claris-
simis sumus demonstraturi, synonymis tam Hebraice, quam aliarum linguarum
illustraturi, & tandem, falso reflecto, pro meditationibus hisce maximas DEo
acturi gratias, jam vero Eundem, ut felix esse jubeat auspiciis, precaturi.*

§. I.

De origine vo-
cis.

ORigo vocis עוֹלָם recte deducitur a Buxtorfio secundum Kimchium a radice עוֹלָם & quidem a conjugatione Kal ad formam עוֹלָם a radice עוֹלָם; licet illa conjugatio nusquam legatur in Scriptura Sacra; interim tamen adhuc superest

(a) PL. XXXVIII. 20. in Chaldaica lingua (a) e. g. עוֹלָם עוֹלָם cui respondet Hebraicum עוֹלָם i. e. roborantur. Quorum plura vide exempla apud Johannem

(b) in Lex. Chald. Talmud. Rabb. Buxtorfium (b). Præterea alia quoque nomina ex eadem conjugatione originem ducentia in Codice sacro reperiuntur, e. g. עוֹלָם &c. una cum aliis radicis hujus conjugationibus, nempe Niphal, Hiphil & Hithpaël, de quibus loca videri possunt in Lexicis Kimchii, Buxtorfii atque Cocceji.

§. II. Circa TEMPUS magna semper lis fuit inter Eruditos, quo-

nam modo sensa dicendo satis clare & distincte exprimere debeant, Alii (a) si quærentibus id explicare volunt, nescire suum produnt, Alii (b) magnam difficultatem perhibent. Alii (c) describunt per mensuram motus secundum prius & posterius. Alii (d) per durationem, cui initium & finis est; tandemque alii (e) differre ajunt tempus internum ab externo. Internum sit duratio temporalis seu ipsa existentia finite durans; Externum contra sit aliquid extra rem durantem, nempe mensura durationis rerum caducarum, quæ desumatur a motu cœlestis & siderum maxime constante & obvio, præsertim solis & lunæ. Hoc, quia verum, multi agnoscunt: quamvis alii internam rei durationem temporariam seu ipsam existentiam finitam, quatenus durat, nec statim destruitur, temporalitatem potius, quam tempus nominare velint. Quod nihil ad nos, cum primo ipsum Ciceronem (f) habeamus Latinorum optimum, qui tempus per durationem una cum mensura motus describit: *Tempus, inquit, est pars quadam æternitatis, cum alicujus anni, mensuræ, diuturni, nocturnive spatii certa significatione.*

Nam

De tempore significat, speciali hujus vocis
[a] Angustin, L. XIV. Confess.
(b) Agid, in Strauch, in Chron. breviar. præm. qu. I. p. 2.
(c) Aristot. L. 4. rhyf. t. 101.
(d) yid. Scholastic. in Clericali Ontolog. §. 12. p. 293.
(e) Clerico, in Ontolog. §. 12. p. 294. & Hebenstr. in Philos. prim. §. 5. p. 164.
(f) in Invent. L. I. C. 26.

Nam æternitas est existentia infinite durans seu duratio perfectissima; Partem igitur æternitatis esse etiam durationem imperfectam seu existentiam finite durantem, nemo sanus negabit. Deinde illud, quod dicitur fore עולם alibi usque ad jubilæum, alibi LXX. annos esse duraturum paulo post experiemur. Sic dicta ergo temporalitas טם עולם fundamentum quidem est, quando de coelo, terra, h e. mundo, rebusque mundanis usurpatur, ad indicandum, existentiam eorum diu quidem jam durasse vel adhuc esse duraturam, interim tamen esse caducam & temporariam. Novimus enim, quemadmodum ex experientia de rebus terrenis, has secundum naturam a DEO ordinatam modo fieri, modo factas resolvi; sic etiam de mundo ex revelatione, *caelum & terram perire*, (g) & esse *creaturum DEUM celos novos & terram novam* (h) &c. Contra vero עולם quando de terra dicitur (i) & rebus terrenis, non æternitatem, neque immediate Philosophorum sonat temporalitatem, sed tempus longum vel incertum vel certum, & modo PRÆTERITUM & antiquum, modo FUTURUM, modo UTRUMQUE COMPREHENDENS. Mundum enim manere semper, ut est, posse, intelligeremus, nisi etiam nossemus potentiam DEI absolutam, quæ, ut omnia potuerit, si voluerit, creare æterna; Sic etiam voluit, ut potuit, omnia creare temporaria, exceptis animabus hominum atque Angelis, quos voluit æternos. De quibus, quia sunt Theologica Theologis relinquenda, hoc tantum adnotamus: illum, qui de mundo & reliquis hoc concedere non vult, iudicium suum suspendere debere tandiu, & expectare, donec eventus certam illius demonstraret opinionem.

§. III. *Tempus vel durationem PRÆTERITAM* quæ initio & sine gaudet, satis clare exprimit ipse Deus per Josuam (a) dicens: *trans flumen hoc habitaverunt Patres vestri עולם*, quod verti potest neque ab æternitate, sunt enim homines, neque a mundo, a mundo enim non statim creati, sed post diluvium nati demum Therach, Pater Abraham & Pater Nahor illam inhabitaverunt terram; neque aliæ huc quadrabunt significationes, quam hæc unica, quod a multis temporibus vel antiquitus ibi habitaverint patres ipsorum. Hoc LXX. viri viderunt, interpretantes per אֲנֹכְחֵי מַסֻּסֵי עולם igitur nihil aliud hic præ se fert, quam id, quod dicunt Masius (b) & Flavius (c): *conveniens esse עולם sono & pene etiam significatione cum latino olim.* Hujus vocis virtus valet quoque in lingua Chaldaica quando dicitur (d) de urbe sancta, *qua fuerit rebellis &c.* מְרוֹמַת עולם a diebus antiquis. In Hebraica usurpatur alias מקום (e) quod

[g] Pf. CII, 27.
[h] cf. LXXV, 17.
[i] Eccl. IV, 2. Pf. CIV, 5. LXXVII, 69.

Locatempus Præteritum & antiquum designantia, & quidem cum præfixo.

(a) Jos. XXIV, 24.

Synonyma (b) in Critic S. T. I. p. 1926.
(c) in Clave Script. S. P. I. p. 1128.
(d) Est, IV, 15.

in Scriptura sacra, Flacius (b) & Glasius (c) multis probarunt exem-
 plis; in illum minime pugnabimus, cum nobis prius concedere debeat,
 vim propriam, quam statuat dari impropiam. Et licet posito hoc,
 demonstrare tamen id ipsi adhuc incumbit evidentissimis locis, quæ
 nec aliter, nec melius, quam per mundum exponi possunt ac debent.
 Tunc demum illius sententia tam ex N. T. ubi Græcorum *αἰών* (d) & Syrorum
 עולם (e), quam ex V. Testamenti versionibus Chal-
 daica (f) & Arabica tandemque ex Rabbiorum indole loquendi
 עולם הוה & עולם הבא vel secundum Hammondii (g) mentem
 vel secundum Buxtorffii (h) & Clerici (i) intelligenda, magis corro-
 borabitur. Jam autem multa loca, in quibus עולם ipsius mundi
 coeli nempe & terræ, solis, lunæ, stellarum, vitæ hominis aliarumque
 rerum mundanarum durationem sonat (k) & quæ nequaquam de-
 mundo, sed nec aliter nec melius, quam per durationem modo cer-
 tam & incertam, modo finitam & infinitam exponi possunt ac debent,
 reperiuntur, partim apud Guffetium (l) partim in nostris tam ante-
 cedentibus, quam consequentibus, quæ sæpius a Guffetio abeunt. Lo-
 ca vero, quæ supersunt reliqua, & quidem difficilia ex his clarissimis
 alio tempore exponenda nobis reservaturi non videmus, quo-
 modo mundum denotare possit.

(b) in Clavis
 Script. S. P. I. p.
 m. 1223.
 (c) in Tract. de
 meton. p. 56.

(d) Ebr. XI. 3. I. 2.
 (e) Math. XIII.
 35. 38.
 (f) Cant. II. 3.
 (g) in Not. ad N. T.
 Luc. I. 70.
 (h) in Lex. Rabb.
 עולם
 (i) in Animadv.
 ad Not. Ham-
 mond. N. T. Luc.
 I. 70.
 (k) vid. Guffetius
 in Comment.
 Ebr. ling. sub
 עולם
 (l) ibid.

Loca futurum
 tempus desi-
 gnantia.

5, VII. Nunc a locis, quæ præteritam denotarunt durationem,
 pogrediendum ad ea, quæ FUTURAM clare & distincte ostendunt,
 cum ad vocem עולם non spectet tempus, quod ob minimam illius par-
 ticulam instans quasi excogitatur, diciturque præsens; quia tempus
 currit velocius ullo, nec stare potest. Ex sequentibus autem, sicut
 ex antecedentibus, elucebit, vocem nostram durationem designa-
 re non momentaneam, sed diu duraturam, quæ dicitur de rebus per
 longum tempus futuris admittens initium & finem. Hanc rem sa-
 tis certam demonstrabit id, quod dicit Elisa (a) ad famulum suum
 Gehasi: *Lepra Naaman ad hereat tibi & semini tuo* עולם לך & לזרעך
 LXX. Viri, ut occurrit in N. T. (b) *servus non manet in terra, quæ
 quævis h. e. quamdiu servus vivat, sed filius, manet in terra, quæ
 quævis h. e. quamdiu filius vivat, nisi ipsum forsitan pe-
 nituerit mendacii. Ideo h. l. vox nostra per tempus, quod eventus
 docuit, tantum diu duraturum, licet incertum, explicandum. Nam
 in sequentibus (c) indicatur, servum Gehasi paulo ante ob lepram e Pro-
 phetæ oculis abeuntem, ipsi iterum officia præstitisse, & cum eo non
 solum*

(a) 2. Reg. V. 27.
 Cum præfixo ל
 (b) Joh. VIII. 35.
 (c) 2. Reg. VI. 15.

(d) 2. Reg. VII, 4. solum intime conversatum, sed etiam cum iplo Rege (d) collocutum esse. Lepram itaque Gehasi non per totum vitæ reliquum tempus

(e) Lev. XIII, 46. adhæsisse oportet, cum leprosi secundum legem divinam (e) ab omnium hominum consortio maxime segregati atque prohibiti esse deberent. Propterea etiam Abarbenel (f) haud inepte sequitur Kimchium dicentem; **שְׂרֵיָה כְּלָלָהּ הַקְּלָלָהּ כִּי אִם לֹא שְׂרֵיָה וְלִבְנֵיהּ שִׁכְבַּר הַדְּלִיר עַד עוֹלָם שְׁחִוָּה הַיּוֹבֵר** *Quod non sit absoluta hæc maledictio, sed ipsi & filii suis, quos jam sibi genuerat, fuit usq;*

[f] in Comment. ad Prophet. prior. ad eundem loc.

ad OLAM, quod est JOBAL. Ubi Kimchius respicit omnino legem istam

(g) **וְעִבְרֵי לַעֲלָם** LXX. *εἰς τὸν αἰῶνα, serviat ipsi diu.* Quippe quæ lex agit de servorum, ut ita loquar, subulatorum servitute, diu nempe duratura. Hæc autem duratio finita non ex absentia τῶν γ' concludenda, ut Hieronymus (h) falso perhibuit, & cui etiam Flacius (i) aliud

[g] Exod. XXI, 6.

[h] sup. Epist. ad Gal.

[i] in P. I. Clav. S. S. p. 1130. lin. 35.

[l] c. XXV, 10, 40. 41.

[m] v. 44. 47.

[n] in diss. de anno Jubil. th. 63. (o) c. XXI, 2.

[p] eod. c. vers. 4.

[q] XXV, 10, 40. 41. 44. 47.

[r] in Comment. Ebr. ling. p. 612.

demonstravit, sed potius eam scire debemus ex jugo servitutis eorum, qui natione Hebræi fuerunt, an illud jubilæum magnum transgredi potuerit. Affirmativa probari nequit. Negativam autem veram esse ex Levitico (l) patet, ubi Deus præcepit *A. so. quemcunque ad possessionem suam & familiam reverti debere, & servum usque ad annum jubilæum servire tantum tibi & exire a te, & liberos suos cum ipso & reverti ad familiam suam.* Quæ ut fiant eo clariora, conferri possunt cum sequentibus (m) oppositis. Locum deinde nostrum non posse intelligi de Sabbathico anno quocunque septimo, juvat adhuc cum hoc conferre jubilæum. Sed jam dudum illud præstitit Jo. Christophorus Wagenheil (n): ex cujus observatis patebit, annum jubilæum & Sabbathicum hac in parte differre; licet in Exodo (o) legatur: *servum*, sed non subulatum, *septimo quoquo anno exire posse pro libero gratis*: verum sine uxore, quam collocavit Dominus & sine liberis, quos illa peperit (p). Hos omnes, servo patre libero factò, Dominus apud se in servitute tenebat; amor autem servi patris erga uxorem liberosque suos maximus sæpissime non permittebat, ut solus uxore chara charisque liberis Heroque optimo orbatus exierit, sed sæpius efficiebat, ut jure septimi anni libertatem obtinendi spreto, illud expectaret tempus, quo ipse una cum uxore atque liberis liber evadere jure meritoque poterat: quod tempore tantum Jubilæi factum, ut supra audivimus ex Levitico (q) certum esse videmus. Recte ergo scribit R. Bechai, quod **הַעֲבָרִים** (r) **הַיּוֹבֵר בְּמִעַר הַיּוֹבֵר** *servi subulati exierint tempore jubilei.* Nullum etiam pondus habent oppositiones Guffetii (r), quas sibi ipse objecit, existimans, quando declaraverat servus felle servitutum

servitutum לערם (subire, non exiisse in jubilæo; quia vidit in eodem capite (s) לערם opponi termino jubilæi. Verum hoc non sequitur, quia (s) Lev. xxv, 46. eo minus recte vidit, quinam servi & servæ in hoc & in illo loco intelligerentur: ibi nempe sunt Hebræi, hinc vero illi, qui sunt ex gentibus circa Israel habitaturis, ut & ex liberis advenarum &c. Ideoque hic ea, quæ usque ad jubilæum supererat duratio, salva superiore significari nequit; sed hæc, quam talis servi peregrini admittit vita, intelligenda erit. In nostro autem loco magis valida evadit significatio temporis futuri, quod a subulatione servi usque ad jubilæum durabat, cum notio ערם vel longiorem vel breviorum, ut res sunt, denotare soleat durationem. Sunt ergo synonyma his in locis, servire לערם & servire usque ad jubilæum. Omnium igitur optime R. David

Kimchi (r) rem tangit, ער הימים ער הימים inquires לערם [r] in L. rad. sub rad. לערם

Olam i. e. omnibus diebus usque ad jubileum. Hunc secuti sunt Münsterus, Fagius, Vatablus, Clarius alique Critici (u) inter quos (u) vid. Critic. ultimos Grotius una cum Buxtorfio (w) vertit semiseculum. Druhus Sacr. T. I. p. 581. seqq.

vero fortasse ex רש"י (*) plane aliter & melius id explicat usque ad jubileum: Male, inquires, quidam annos 50, subintelligere volunt. Nam si (w) in Lex. Hebr. p. 560. (x) in Comment. ad Exod XXI.

Jubileus aure perforata instabat, tantum serviebat tot annos, quod adhuc supererant: si parum supererat, serviebat paucos annos, si multum multos. Præterea nihil interest, mente nostra his tantum exposita, quando quidam vel cum Piscatore (y) statuat, servum perpetuum, per (y) in Polisy. petuamque Gehafilepram h. e. ad finem vitæ, vel cum Ainsworto nosf. Crit. ad eund. loc. [z] ib. [z] Synonyma.

[z] servum usque ad mortem Domini cum nobis ultro id, quod quærimus, concedet, ערם durationem sonare finitam. Ad sunt quoque; synonyma scilicet לערם & לער. hoc invenimus in Psalmo [aa] illud vero in Jobo (bb) legimus. Nec prætereundum דר לערם (cc) LXX (bb) XXXVI, 7. (cc) 2. Chronic. XXXIII, 7. (dd) in Michal Jophi ad l. e.

εις τον αιωνα, de quo bene sentit Ben Melech (dd) id explicans כמו אחר אחר משקר אלה שהוא לערם sicut leolam nisi quod sit forma alia. Nam v. 4. de re eadem in eodem sensu reperitur לערם

dicitur enim utrobique de templo Salomonis, quo loco Deus nomen suum diu ibi & per longum tempus voluit colendum: imo experientia docuit, templum periisse illud, nec amplius dari uspiam, ut ibi nomen Domini eodem modo coli possit.

§. VIII. Hæc futuri temporis notio exprimitur quibusdam etiam Dictionibus quando scilicet dicitur: (a) custodiam legem tuam תמר לערם Phrases hujus notiois. (a) Pl. CXIX, 44. לערם quod vertunt LXX. Διαπαντος εις τον αιωνα, & εις τον αιωνα

(b) in Theſ. Pa. $\tau\acute{\epsilon}\ \alpha\lambda\omega\upsilon$ Θ . i. e. *semper & quamdiu vixero*. Ut enim $\alpha\lambda\omega\upsilon$ secundum Suicerum (b) tempus vitæ hominis significat; Sic etiam nihil aliud intelligi potest in Hebraicis, quam tempus, quousque vita humana duret. Nam quamdiu homo legi huic obsequi se non solum obligatum cognoscat, sed & a Deo obligari possit, mors vitæque illius omnino ostendunt. Quales enim actiones homo, anima a corpore soluta, corpore destructo, causa, quæ egit omnia, ab officina absente, instrumentoque deperdito, agere poterit, & quidem secundum illius legis normam, quæ in nullum alium finem, quam ut actiones in hac vita peragendas dirigat, data est, & cuius legis natura & indoles hoc tantum vult, ut eam per totam vitam nostram servemus. Quare & eodem Psalmo (c) legimus: *Inclinavi cor meum ad faciendum statuta tua עקב עמך רעך* perpetuo usque ad finem. LXX. translulerunt $\delta\iota\ \alpha\iota\omega\alpha\upsilon\epsilon\upsilon\sigma\omega\upsilon$. Hos ut male sequitur Vulgatus interpretando propter retributionem, & pejus arripit Bellarminus (d) ad falsam de bonis operibus probandam thesin: sic eo melius vertit Glassius (e) usque ad finem. Ben Melech autem [f], qui videri potest, addit rationes, quare hæc vox tam finem, quam mercedem operis significet, et de nostro loco bene scribit ימר הוותי כרמר כר i. e. *omnibus diebus continuationis mundi*. Pari modo sumitur, ut Kimchius (g) dicit כל עור שנתו עור col. 5. *omnibus diebus vitæ meæ*. Pari modo sumitur, ut Kimchius (g) dicit כל עור שנתו עור col. 5. *omnibus diebus vitæ meæ*. Pari modo sumitur, ut Kimchius (g) dicit כל עור שנתו עור col. 5. *omnibus diebus vitæ meæ*.

P. 140.

(c) CXIX, II 2.

(d) L. V. de justif. c. 8.

(e) in Philolog. p. 1116.

(f) in Michal Jo. phi ad Pl. CXIX, 33.

(g) in Lex. sub. r. *his diebus vitæ meæ*.

(h) Pl. CXV, 5.

(i) in Conciliat. qu. 30. ad Genes. p. 37. 199.

Locus cum par-tic. מערה (a) Pl. CXXI, 8. [b] in Crit. S. T. 2. p. 1572.

§. IX. Adhuc melius determinatur tempus futurum per adjectam particulam מערה (a) Dicitur enim Deus custodire exitum & introitum tuum וער עולם מערה h. e. ut Clarius (b) explicat clare fatiſ $\tau\delta\ \tau\omega\upsilon$ LXX. senum $\alpha\lambda\pi\delta\ \tau\acute{\epsilon}\ \nu\upsilon\upsilon$ $\mu\alpha\tau\ \epsilon\omega\varsigma\ \tau\acute{\epsilon}\ \alpha\lambda\omega\upsilon\sigma$ ab hac hora usque ad finem vitæ. In altera enim vita introitus noster & exitus nullis expositus erit periculis, ut ideo non opus sit ea, cuius in miseria præſenti indigemus custodia.

Locus: absente partic. מערה (a) I. Sam. I, 22.

§. X. Absente licet illa particula, res tamen erit salva, quod Mater (a) Samuelis docuit de puero Deo consecrando, maneat, inquiens, ibi scilicet coram Domino in tentorio ער עולם LXX. dicunt $\epsilon\omega\varsigma\ \alpha\lambda\omega\upsilon\sigma$. Ex contextu, reque ipsa facile intelligimus, Hannam, Samuelem cultui Levi.

plicat per **הבא העולם הזה ועולם הבא** i. e. mundum hunc & mundum futurum. Sentiens vero statim hanc expositionem minus aptam, cum David per id longum tempus, quod mundus præsens & futurus requirit ad existendum, in tentorio Dei morari nequeat, alteram, quæ etiam est Kimchii, subjicit, dicens: **או פרושו זמנים ארוכים** או *aut est expositio ejus temporalis longa*, i. e. quamdiu David in Domini tentorio ob vitam temporariam potuerit morari. Pluralem idiomate Chaldaico usurpat Daniel (c) in voto, quo Regi Chaldæi longam precantur vitam, dicentes: **רעלמין רעלמין** *εις της αιωνος* i. e. *diu vive*. Loco hujus Ebræi (d) utuntur singulari: **יבא דומינא רעלמין רעלמין** i. e. *diu*. Nam æternitas significari nequit, quoniam hisce venerantes Regem hominem norunt mortalem: immortalem vero & æternam homini precari vitam est nihil aliud, quam mortem & dira precari, quod pium civium & Matris votum esse nequaquam potest.

Synonyma.

(c) c. II, 4.

(d) i. Reg. I, 31.
Neh. II, 3.

Loca tempus tam præteritum quam futurum simul exhibentia.
(a) Pl. CXLIII, 3.
(b) in Crit. 8, ad e. 1.

id. c. XII, 5.

(e) Pl. LXXIII, 12.

Synonyma.
(f) c. XLVI, 14.

§. XIII. Pergimus tandem ad loca **דו עולם** exhibentia tam præteritum quam futurum denotans tempus David (a) in diurnas ab hoste positus angustias clamat: **הבליס יללתי** *collocavit me in tenebras*, sicut mortuos **עולם**. LXX. **אויס ונעלם אינאויס** i. e. *perpetuus*! Vatablus (b) eos intelligit, qui olim vel jam pridem mortui sunt. Quod quidem ipsi concedimus, verum non videmus, quare hic excludendum tempus futurum, cum **עולם** id etiam denotet, & illos, qui jam diu illo tempore erant mortui, mortuos adhuc per longum tempus fore certum sit, resurrectione omnium adhuc futura. Quare etiam Ecclesiastes (d) dicit: **הומו אבית אד דומינא** *עולם* i. e. perpetuitatis suæ, quæ domus est sepulcrum, in quo diu maneat necesse est, donec resurrectio omnium mortuorum peragatur. Hoc quia dicitur de homine morituro, pertinet quidem ad ea loca, quæ futurum tantum denotant tempus, illudque ideo occasione præcedentium hic explicare iuvat. Contra vivi adhuc impii (e) nominantur **עולם שרי** i. e. *tranquilli perpetui*. Viri lxx. addiderunt præpositionem *εις*, vertentes **εὐσθησεντες εις τον αιωνα**: quam vis in fonte ipso nullum adsit præfixum, quo vox nostra vel per præteritum tantum vel futurum tempus possit exponi: & circumstantiæ ipsius Psalmi una cum statu impiorum tranquillitatis speciem præbente suadeant, quod impii ante & post hujus Scriptoris mentem expositam diu fuisse esseq; futuri felices & tranquilli videantur, in fine licet palam cujus toni. Sic **עולם** idem ferme erit, quod **תמיד** semper, quæ in Ezechiele (f) immediate sibi invicem subjunguntur. Et quod in Hebraicis Levitarum

tarum (g) dicitur **ערים** jus redemptionis sempiternum ad (g) c. XXV, 30.
 urbes & aedes spectans illud interpretantur LXX. Senes per *λυτρώτας*
διαπρωτός. An vero aliqua horum maneat differentia, salva con-
 formitate, apud Guffetium (h) videri potest, qui horum differenti-
 am & conformitatem ostendere contendit. (h) in Comment.
 Ebr. lingv. p. 901.

§. XIV. Hanc vocis notionem *ditione* quadam insignem facia-
 mus, & quidem ex Jeremia (a) ubi *Deus habitabo* inquit, *apud vos Juda-*
os hoc ipso loco, in hac terra, quam dedit patribus vestris **למן עירם** (a) c. VII, 7.
עירם Deinde (b) *revertatur* quasi quilibet avia sua, & a malo actionum
suarum, & inhabitetis terram, quam dedit Dominus vobis & patribus vestris (b) c. XXV, 5.
עירם **למן עירם** LXX, vertunt hoc *αἰῶνος ἕως* *ἕως αἰῶνος*,
 illud vero *ἕως αἰῶνος ἕως* *ἕως αἰῶνος* i. e. perpetuo, semper.

§. XV. Quemadmodum horum locorum indeque boni & ma-
 li hominibus expositi determinatio est pietas & impietas Judæorum,
 quod eventus satis superque docuit; sic etiam omnium locorum reli-
 quorum, in quibus vel bona vel mala continentur diu duratura, com-
 parata erit ratio; harumque exhibitiones tamdiu durarunt vel etiam
 durabunt, quamdiu pii aut impii homines fuerunt aut erunt.
 Præsentium autem Judæorum conversio an unquam sit spe-
 randa nec ne, Theologis ex vaticiniis tam V. quam N. T. quibus e-
 ventus semper addere debet pondus, permittimus definiendum; Jam
 modo cum Calvoer (e) concludimus nihil habere Judæos, quo niti (e) in gloria Christi
 possent, Mesiam; adhuc venturum, quando **עירם** dicitur de fœ-
 dere Dei cum ipsis inito, & circumcissione, de sabbato, paschate, le-
 ge, tandemq; de toto sacerdotio Levitico rebusque aliis propter Mes-
 siam, qui jamdudum venit, abrogandis. Nam eventus id confir-
 mavit, quod prævidit Jesaias (f) **מלאה צבחה** impletum esse (f) o.
 cultum Leviticum maxime difficilem, quam notionem illa vox ut
 hic habeat, quemadmodum in Exodo (g) & Samuele (h) necesse est,
 quia nemo poterit melius quicquam interpretari eventu responden-
 te vaticinio. (g) c. XXXIII, 8.
 (h) 1. Sam. II, 22.

§. XVI. Ex his omnibus, quæ vidimus, non statim id sequi.
 tur, quod quidam absolute scribere volunt secundum Jckarim (a): ex
 voce Olam vel *adolam* &c. nihil concludatur, quia enim inveniuntur
 hæ voces & illis similes de tempore finito, non de tempore infinito.
 Dantur autem quamplurima omnino loca, ubi, rebus ipsis sic jubent-
 (a) L. 3. c. 16.

tibus, vox nostra significat aternitatem: quorum quædam, ut distinde intelligamus, ea prius, quæ produnt durationem sine quidem, sed nequaquam initio carentem, consideraturi sumus. Philosophi durationem haud initio, sed sine carentem nominant Ævum, de quo Ægid. Strauchius (a) scribit: *Communitè apud Philosophos durationem significare principio gaudentem, finem vero nescientem.* Et Jac. Wellerus [b] ex more Æolum id ab αἰών per digamma Æolicum derivat, optime gnarus, quemadmodum origine, sic etiam idem ferme esse significatione. Αἰών vero Clericus (c) ab αἰ semper & ών, & inde αἰών. Semper sempiternum deducit. Theodoretus [d] observavit ὁ αἰών ἐστὶ διέστημα τι χρόνου δηλωτικόν ποτε μὲν ἀπέχει, ὅταν πρὸς θεῶν λέγεται, ποτε δὲ τῇ κτίσει συμμέτρηται. ÆON est spatium quoddam tempus denotans aliquando infinitum, cum de Deo sermo est, aliquando creature commensuratum. Ex collatione LXX. interpretamur experimur, αἰών, ut Clericus putat (e) significare durationem tantam, quanta esse potest in re, de qua est sermo. Hic itaque secundum res a parte post infinitas significabit permanſionem infinitam.

DE ÆVO.
[a] in brev. Chronolog. p. 81.
[b] in Grammat. Gr. p. 63.

de αἰών.
[c] in Animadv. in N. T. Hammond, ad Mt. XXI v. v. 3.
[d] in Epist. div. decret. c. 6. T. 4. p. 264.
[e] in Animadv. adnot. Hammond, in N. T. Mt. XXIV, 3.

Loca ævum significancia.
(f) Gen. III, 22.
(g) vid. Polifynops. Critic. T. I, c. 1.

(h) c. XII, 2.
(i) c. XVII, 20.
(k) c. XXV, 46. & XVII, 8.

Hoc etiam valere de עולם dicta seqq. probabunt, quippe in quibus res inveniuntur nullum admittentes durationis finem, quamvis gaudeant initio. Docet enim Moses [f] Deum de homine primo dixisse, *ne edat ex arbore vite, & vivat עולם*. LXX. Senes: εἰς τὸν αἰῶνα æviternum, sine fine. Diu satis per 930. scilicet annos vixit Adam, quod pugnat contra eos, qui volunt h. l. עולם valere multos annos g). Verum postquam mori incepit Adam, divinam profecto imaginem: quippe quod alias dici non posset, nisi homo eo demum tempore, quo lapsus mortalis factus fuerit, ut suo tempore in terram evaderet. Mors enim homini, ut aliquando corrumpat eum penitus, eo minus poena esse potuit, quo minus somnum, ut aliquando ille penitus ab homine sapius reluctante capiatur, poenam vocare queamus. Præterea illustriora habent Theologi loca, quæ mortem per Adam in mundum ad omnes homines ingressam certo probant. Quo beatitudinis & damnationis æterna, quæ incipit quidem, sed nunquam definit, denotetur duratio, Danieli [h] revelatur: Multos עולם רחיי, multos ירופת עולם לראות esse evigilatuos. LXX. interpretantur: εἰς ζωὴν αἰώνιον, & εἰς δόξαν αἰώνιον καὶ εἰς ἀρχὴν αἰώνιον. Hæc futura eadem voce descripta legitur apud Lucam (i) & Matthæum (k): quæ si quis

quis secundum verum exponere vult sensum, evolvere potest Marcum (l), tunc experietur, quam αἰώνιον h. l. denotet durationem. (l), c. IX, 43. 44. 45. 48.

§. XVII. Ita comparatum est Danielis (a) phrasi רְעִירָם וְעַד; Phrases avum nam hic æque capax objectum invenimus, nempe justos beatitudine futura beandos. LXX. dicunt εἰς ἄς αἰώνων, ἕως ἄς: quorum regnum felicissimum futurum describit idem Propheta (b) chaldaice עַלְמֵינָא לְעַדְמֵינָא i. e. nunquam perdat, sed stet רְעִירָם אֶתְרֵנָא. Synonym: (b) c. II, 44. (c) c. VII, 18.

Alio capite (c) dicuntur sancti regnum possessuri עַלְמֵינָא עַדְמֵינָא. Alio capite (c) dicuntur sancti regnum possessuri עַלְמֵינָא עַדְמֵינָא quæ nihil aliud denotant, quam עַלְמֵינָא ver. 27. i. e. æternum sine fine. Impii contra describuntur per dictionem ejusdem notionis עַדְמֵינָא (d) h. e. æternum perituri. Recte ergo (d) Pf. XCII, 8. & XCI, 11, 18. Kimchius (e) עוֹלָם עוֹלָם inquit כָּרִים horum omnium sensu est eternitas. (e) In Lex. suo col. ט. כ. Sicque loca reliqua omnia, quæ de similibus rebus agere solent, sunt explicanda.

§. XVIII. Quando autem locus quidam tam typicum, quam anti- Loca & tempus typicum admittit sensum, nostra vox & similes cum reliquis dictionibus eodem loco modo tempus finitum secundum typi naturam, sensum typic. & quæ est temporalis, modo æternitatem secundum antitypum, qui antitypic.] est æternus, vel aliam, quam antitypi requirit natura, durationem signabit. Sicque res locorum omnium sese habebit, quemadmodum horum sequentium. Nam si illa, quæ in 2. Sam. (a) & 1. Chron. libro (b) ut & Psalmo (c) dicuntur de Davide ejusque filio, conferantur iis, quæ libro 1. Regum (d) scribuntur, tunc apparebit, quod Salomo intelligendus sit, hujusque regnum עַדְמֵינָא e. diu duraturum. Collatione vero una parte ejusdem Samuelis, Psalms & Chronicorum, & altera Epistolæ ad Ebr. (e) Actorum (f) (e) 15. & aliorum Psalmoreum (g) factâ, plane alius עַדְמֵינָא & reliquarum dictionum aderit sensus, nempe æternitatis, quia æternus est antitypus Christus Messias, verus Θεάνθρωπος, hic necessario intelligendus. [a] c. VII, 14. [b] c. VII, 14. [c] Ps. VII, 14. [d] 1. Reg. I, 1. [e] Act. I, 15. [f] Act. I, 15. [g] Ps. VII, 14.

§. XIX. Dantur alia quoque loca, ubi sensus literalis tam tempus, quam æternitatem requirit, quoniam res, de quibus vox nostra dicitur, eodem loco partim sunt finitæ, partim infinitæ, sine carentes e. g. Ecclesiastes (a) dicit: quicquid fecit Deus illud erit עַדְמֵינָא. Loca secundum sensum literalem tam tempus quam æternitatem denotantia. (a) III, 14.

τὸν αἰῶνα, partim in longam tempus, partim æternum, quamcun- que hujus vel illius creaturæ vel rei natura & existentia duratio- rem requirat. Nam res, quas Deus creavit & providit tempo- rales, illas videmus finitas: Quæ vero creatæ & provisæ sunt in- finitæ & æternæ, illas tales etiam certe sese ita habere aliquando experturi jam credamus. Singularia autem quædam hoc loco in- telligi probare haud poteris, cum adsit signum universalitatis כֹּל omne & vox nostra tam finitam, quam infinitam designet durati- onem. Phrasin etiam habemus לַעֲדָתְךָ לְעוֹלָם (b) Deus stabilivit ea, sc. quæ creata sunt partim temporaria, partim æterna. LXX. εἰς τὸν αἰῶνα ἡμεῖς εἰς τὸν αἰῶνα τῶν αἰῶνων: vel, ut Chrysostomus legit: δια- μένου αἰωνίως. Nam in antecedentibus & Psalmi consequentibus De- um creatorem omnium omnes creaturæ coeli & terræ, ter- raque ipsa una cum coelo celebrare debere dicuntur: Quoniam om- nia a Deo jubente creata sunt; quorum quædam esse temporaria, quædam vero æterna, tam experientia freti quam revelatione no- vimus.

Phrasis:
[b] Ps. CXLVIII.

De æternitate absoluta.

§. XX. Ultima denique relicta est clasdis dictorum, quæ te- statur de Dei æternitate duratione perfectissima, nullum habente principium, nec finem ullum. Nam hic triunus quemadmodum verus profecto est Deus æternus secundum essentiam æternam, sic etiam secundum nomen suum יהוה יהוה æternum, æternitatem suam

[a] Exod. III, 24.
[b] I, 8.

Mosi aperte confitetur [a] his seqq. יהוה יהוה אלהינו: hoc Johannes in Apocalypsi (b) optime explicat: ὁ ὢν ἡμεῖς ὁ ἦν, ἡμεῖς ὁ ἐσ-

Loca æternita- tem significan- tia.

χόμενⓄ παντοκράτωρ; hunc Deum Moses vocat (c) אלהינו אלהינו Deum æternum, & Jesaias (d) אלהינו אלהינו Deum æternum, Dominum

(c) Gen. xxi, 33.
(d) XL, 28.
Synonyma.
(e) I. f. xvi, II.
(f) Es. LVII, 15.

creantem extremitates terræ: quod recte vertunt LXX. Senes per αἰῶ- νιⓄ; Nec aliud vult τὸ נצח (e) æternitates sunt apud dextram tuam ipse Deus. Sic & vocabulum ער (f) dicitur de Deo habitante ער æ- ternum sine principio & fine. Messias pariter nominatur ער אלהינו

(g) Es. x, 5.

[g] pater æternitatis. Ben-Melech recte quidem ex parte explicat, quod ille stabilis sit אלהינו אלהינו in æternum, sed quia Messias est atque dicitur אלהינו אלהינו Deus fortis, non excludi potest æternitas a par- te ante infinita,

§. XXI. Contra David (a) æternitatem DEi absolutam sequen-

ti exponit *phras* מַעֲלָם עַד עַד אֶתְנָן LXX. Senes hunc

in modum interpretantur : ἀπὸ τῆς αἰῶνος ἕως τῆς αἰῶνος tu es DEUS quæ

siquis vult, sicut Ben Melech (b) explicare מַעֲלָם שְׁהִיָּה הָעוֹלָם

מִפְּנֵי כֹפֵר הָעוֹלָם וְעַד כֹּפֵר הָעוֹלָם i. e. antequam fuit mun-

dus, & sic leolam nissacht (Prov. VIII, 23.) & usque ad finem

mundi, multa, conditionibus, quæ supra datæ sunt, neglectis, absurda

concedere debet : Nam in psalmo nostro dicitur, Deum fuisse,

antequam montes nati sunt &c. i. e. antequam mundus fuit; מַעֲלָם

וְעַד מַעֲלָם vero etiam nihil aliud significare debet secundum istum Commen-

tatorem, quam ante mundum: sicque idem bis dici eodem statim

loco eum statuere oportet cum tamen inde appareat, potius ser-

monem esse ascendentem seu gradationem ubi a τῶ esse ante mon-

tes & profanatione terræ atque orbis ascendit oratio ad æternitatem,

quæ caret initio & fine. Deinde probandum prius est quod præfixum

מַעֲלָם significet ante, cum potius loca ista, quæ sic explicantur (c) commu-

nem significationem retinentia, nisi meliorem, eundem tamen de-

clarent sensum. Porro Ben Melech multa præter necessitatem, &

scribendi consuetudinem sine fundamento subintelligere debet, nem-

pe pro unica voce מַעֲלָם hæc omnia שְׁהִיָּה הָעוֹלָם מַעֲלָם, qua

ratione alias non pauca, sed multa Scriptionis Sacræ addi solere ex-

istimamus. Tandemque quomodo quadrabit DEi entis absolute in-

finiti durationem finito modulo ac pede mundi sine metiri, quasi

Deus existat tantum usque ad finem mundi. Ob easdem rationes

locus ex Proverbiis, de quo in sqq. in testimonium nimis leve ci-

tatus a Rabbino nostro nostram magis confirmabit sententiam.

§. XXII. Habemus etiam loca, in quibus vox nostra æterni-

tatem a parte ante infinitam tantum formaliter exprimit, interim tamen

negare nemo potest quod is etiam, de quo hoc dicitur, non admit-

tat virtualiter æternitatem a parte post infinitam. Nam ille qui est

hic omnino non esse non potest: Sed est ille ipse Deus æternus, quem

David (a) celebrat dicens: מַעֲלָם ab æternitate tu es, scilicet

a parte ante infinita non exclusa, virtualiter a parte post.

LXX. Senes interpretantur ἀπὸ τῆς αἰῶνος, qua voce ejusdem

notionis utitur Jacobus (b) ἡ ἀρχὴ αἰῶνος ἐστὶ τὸ Θεῶν πᾶν

τὰ τὰ ἔργα αὐτῶν: licet nemo negare poterit, quod in omnem æter-

C

Phrases æterni-
tatem significan-
tes.

(a) Psalm, xc, 2;

(b) in Michial
Joseph ad eund.
loc.

[C]vid, Gladium
in philolog. P.
1164.

of isidoro (ed
119

Loca formaliter
æternitatem a
parte ante infini-
tam non exclu-
sa virtualiter a
parte post: si-
gnantia.

(a) Pf. xcii, 2.

(b) Act. xv, 18.

nitatem a parte ante significet, dubitare velit, ille evolvere potest loca (o), ubi ipse Deus nominatur Deus **קד**, qvi nullus alius esse potest, quam æternus.

Synonymon.
(o) Deut. xxxi 17.
27, r. f. LV, 20.
Job. 1, 12.

§. XXIII. Tandem in lucem producenda sunt loca, quæ æternitatem a parte post formaliter expressam, non absente æternitate a parte ante infinita virtualiter, declarant. Ut statim occurrit hæc significatio in Psalms (a) **DEUS** habitat vel manet **יְרַמֵּן** i. e. ut LXX. interpretantur: *ἐν τὸν αἰῶνα μένει*. De gratia Dei vicies sexies legitur in Psalmo CXXXVI. Chaldaicæ vocis eadem vis erit, quando Daniël (b) dicit: *Vivus & stabilis est DEUS* **יְרַמֵּן** in æternitates. Quæ omnia ut sunt vel ipse Deus æternus, vel de Dei tam a parte ante quam a parte post æterni existentia perfectissime durante dicuntur: Sic quoque eadem æterna esse oportere, nemo negabit; quia **עולם** talem durationem, qualem res requirunt, significare jam satis certum est.

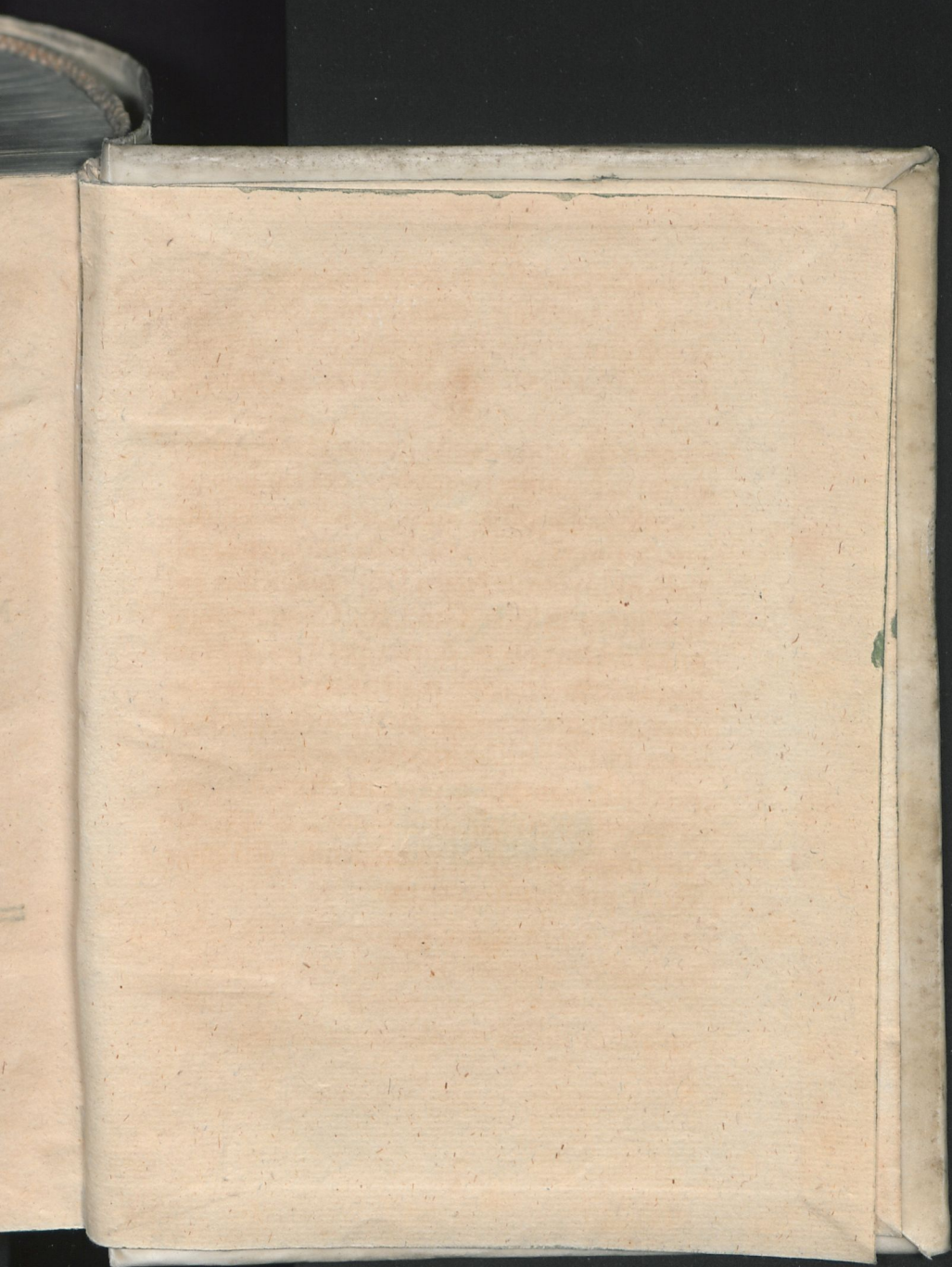
Loca æternitatem a parte post formaliter significantia, inclusa virtualiter a parte ante;
(a) r. f. XXIX, 10.
IX. 3.
Synonymam.
(b) VI, 27.

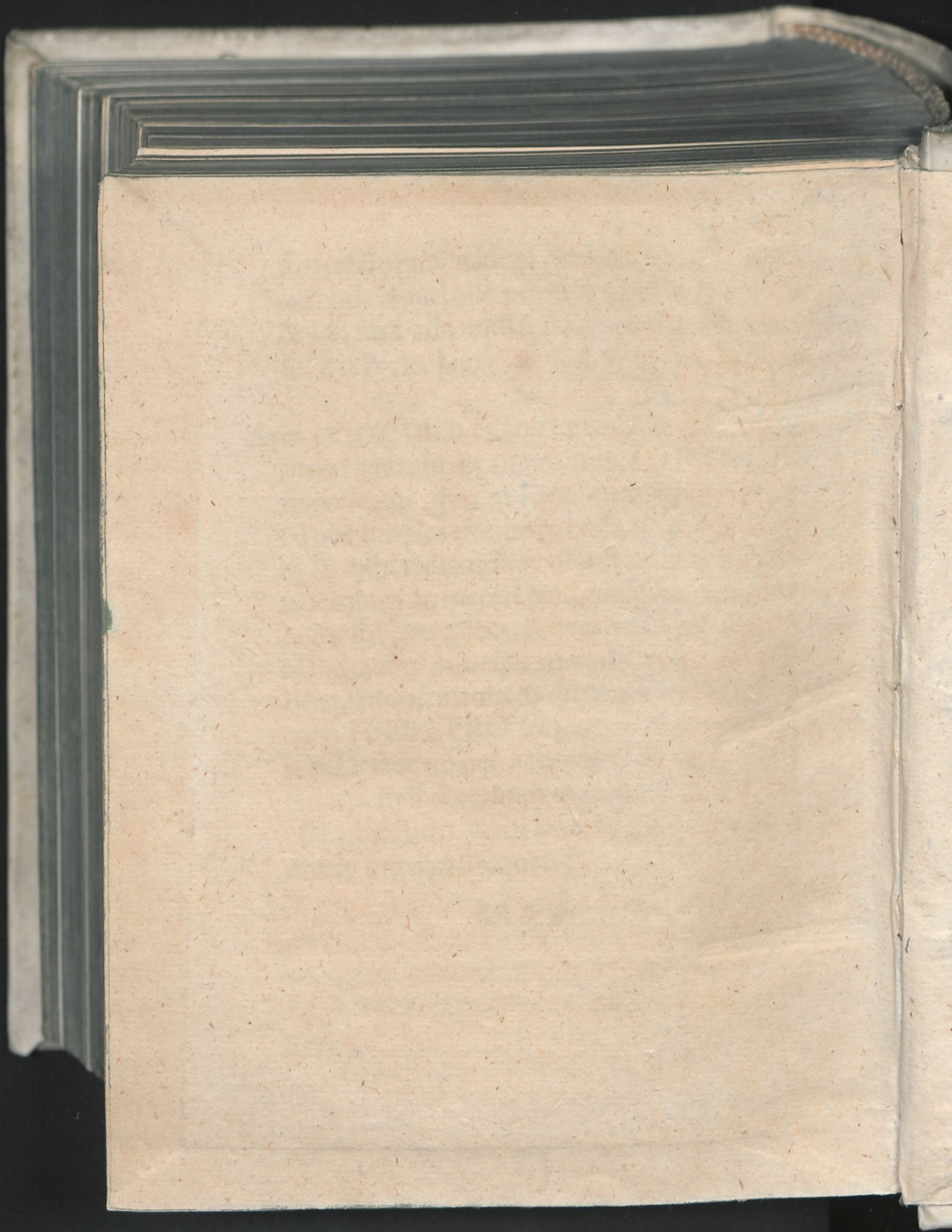
§. XXIV. Hic habes L. B. notiones **עולם**. Nos gratissimum agnoscemus animo, si præter eas, quas perspeximus, alias adhuc demonstrabis. Nam ideo cogitata sua quilibet cum quolibet prudente publice communicet, non ut aliquid scripsisse, vel dixisse videatur, sed ut veritas eo clarior luce sua radiat; plus enim vident oculi, quam oculus, cum errare sit humanum. Hæc quemadmodum ex multis locis probata, sic & reliqua omnia loca, ubi hæc vox legitur, classibus hisce a quocumque facile describi posse confidimus, si rei cujuslibet eventus, qui omnibus ubique a deo perfectus semper esse nequit, nulla ponat impedimenta, ut & objectum, quod sit, & quale sit, homines vel possent vel etiam intelligere semper vellent. Imo hoc ipsum re ipsa jam probare decreveramus, sed tempus breve, magna materia, quam nonnisi magno tractatu assiduus labor vincere potuisset, rationesque alia: hoc plane aliud præsentis tempore suaserunt, ut hujus vocis potestates his tantum paucissimis æque ac omnibus locis redderemus certissimas. Ne autem castra communis vitii, quod omnia, quia vult, posse & debere putat scire, sequamur, confitemur, nos homines errare posse, imo forsitan errasse, indeque errata præter

voluntatem perpetrata ut æqui bonique consulere, & ex veritatis
 pacisque amore prudenter demonstrare velis, a te, L. doctiss., quid
 sit humanum, maximopere rogamus, pollicentes, nos semper
 veritatem, quodcumque in nostris falsitas probetur, secuturos
 esse. Caterum meliorem in modum omnibus, qui bene volunt,
 nos commendamus. *Æterno autem Deo* maximas pro maiore ad-
 huc exhibita gratia agimus gratias, subnixè precan-
 tes, ut quemadmodum sit ubique sic etiam
 in hoc sine.

רשמיאל

99 A 6989

ULB Halle

3

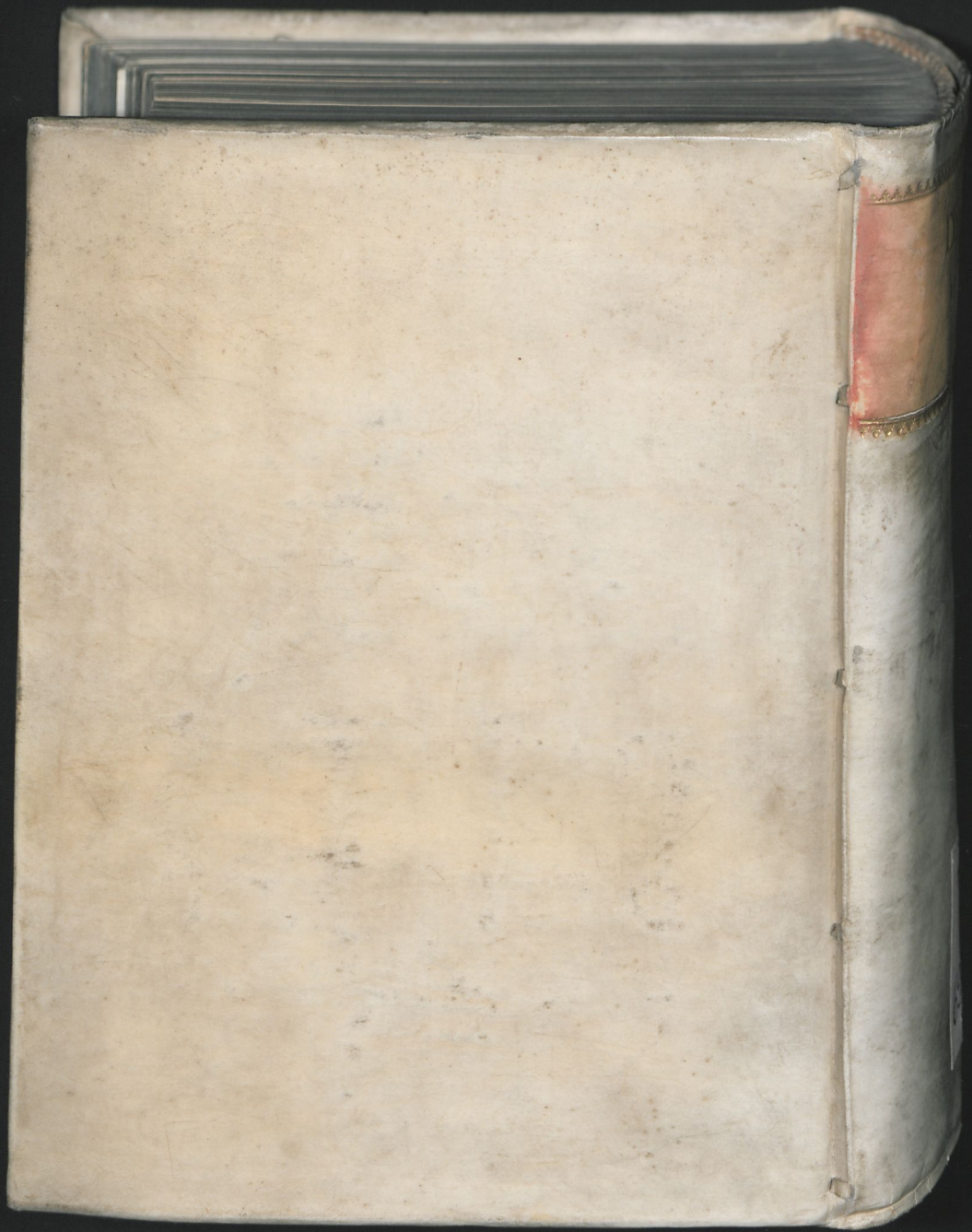
002 824 795

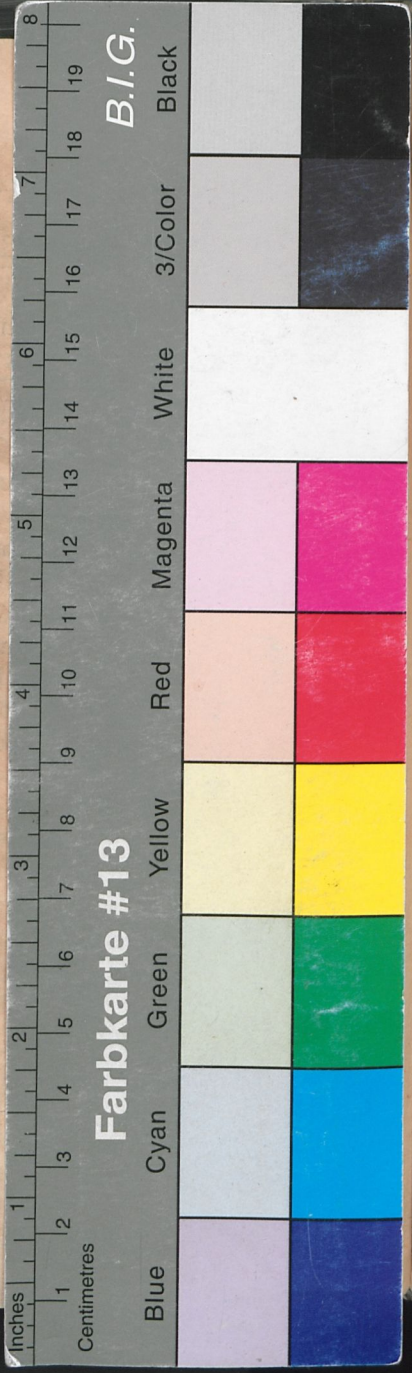

56,

Reise ✓

35

Q. D. B. V.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

DE

HEBRÆORUM VOCIS

יְהוָה

SIGNIFICATIONE,

QUAM

CONSENSU SUPERIORUM
IN ACADEMIA LIPSIENSI

MODESTE EXPONET

PRÆSES

M. ERN. GEORG. GOELITZIUS,

RUDOLST. SCHWARTZB.

RESPONDENS

NICOLAO NORTHIO, Liebringa-Schwartzb.

SS. THEOL. STUD.

AD D. III. DECEMBR. A. M.DCC. X.

IN AUDITORIO PHILOSOPHICO.

LIPSIÆ,

Literis BRANDENBURGERIANIS.

